

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7

Fylke: Rogaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Sokndal

Emne: Skar

Bygdelag: Bakka bygda

Oppskr. av: Tobias Sel

Gard: Sel

(adresse): Hauge i Dalane

G.nr. 40 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Egen erfaring

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Siddt 19-1-1882 Sokndal. Bonde.

SVAR

- 1 Hjelpesfor
- 2 Ikke unntatt det måtte være hjelpesfor.
- 3 Nåtids eg skjerve, fortids eg skov, framtids eg ska skava.
- 4 Så langt som tradisjonen går har man nyttet skar som hjelpesfor. Vi kaller det skar og egentlig er det et hjelpesfor i vanskelige år, men bondene skaver gjerne noe vinterkvellene selv om de ikke egentlig har nød for det.
- 5 En mytter helst raun og eik men også osp og lind. Alm er utmerket, men her går disse kanter er litet alm. Av purre er her bare planteskog, men den er vel bra for sau og gjett. Selje er godt, især om våren når løvt er sputtet ut, da flettes seljen til kalvene. Raun og eik er best til skar, ^{unge bjelkekvister} kan myttes til skar.
- 6 Ordet "skar" er ikke nyttelikt om noe bestemt treslag, her i noget.

7 Det rim som nevnes har sådan
ordlyd her

Eigjo kviegje
Rannen reise
silgje svelte
vieu velte.

Den siste finje om heggen har
jeg ikke hørt, hegg brukes ikke
her til skav.

8 Vi bruker skav bare til kuene
gjeit er her litet av. Skavet blir
gitt helst i januar og februar.

Skaver en i større stil gir
man gjerne et mål skav
- altså bare skav - eller gir en
det gjerne sammen med høiet
er skavet ravn eller sik, tar
kuene det før høiet. Ospe skav
lika kuene mindre, noen ku
er vil nödig ha det. Skav
av older - or - vil kuene ikke
ha.

9 En regner med at skav er
nøsten som kraftfor og at en
får mer melk og at en får
mer og tykkere flöte med
fint gult smör, gir en ku
ene meget ospe skav kan en
kjenne en brisik smak i
melka

10 En går helst tilskogs "eins end"
när en skal hente skaved, det
er helst ikke allfor gamle treer
som skaves, ravn f eks blir jo

3

ikke stor, det er helst når raunen er ung den vokser, det blir også best skav og det går hurtigere å skave unge trer, følgende blir det ikke meget brenn ved av det. Når besjestaunen - besjaveden - er av de treslag en skaver gjør man dette, det nyttes til kreaturene.

- 11 En sier: "Alle jenge itte skovved"
- 12 Vi kaller det skovved
- 13 Vi bruker ikke ordet "marka."
- 14 Det er som regel i tiden januar februar en henter skovved.

Kultene er lange og det er mindre da her ikke er noe skogdrift en kan gjøre ute (her våren ånder på li og fjell er her mindre tid). Det er også mer rasjonelt å hugge trerne midtvinter Raunen f.eks går lit ut når den blir hugget om våren. Noe surt eller hårt arbeid å hente skovved kan det ikke sies å være, det er ingen store trer å hugge men små "rubna" spret utover, ge eller hantene (men det er sent arbeid, nærmest hvad vi på byggedialekten kaller for "puttearbeid". Der er ingen tradisjon om at kærfolka har gåt tilskogs langfredag for å hente skovved.

- 15 Som regel holder en seg inne i stua og skaver.
- 16 De fleste bruker en almindelig lja, helst en halvslit en som

4

ikke er noen første klasser lja
for høiblat, denne brytes en odden
av - et stykke inn på ljaen -
Dette gjøres bâte fordi en ikke
har beuk for ljaen i dens
fulle lengde og fordi det ^{eller} ^{er} var
forlikt å ha odden av denne
stikkende ut. Så vikler en
en tøifelle over håndtaket på
ljaen. Den nyttes også en bands-
kniv med håndtak i begge
endene når man skaver leng-
re og tykkere stokke f. eks. her-
jestaur. Tynslolja er der
ingen som kan heromkring.

18 Vi skaver på den måte som
er nevnt i sp 18 når det er
tynne kviste og staver. Er det
lengere eller tykkere stokke
som f. eks. herjestaur legger en
denne over en kasse eller brak
en person f. eks. en halvvek-
sen unge holder i denne og snur
den rundt ettersom det passer
for den som skaver, som gjor-
ne ligger på kne og skaver
skavflis etter skavflis. Det
går ganske fort.

18 For det meste setter en en stokk
fra gulvot til eller under bjel-
ken men med en tynn bord-
fjel mellom stokken og gul-
vet og stokken og bjelken, det
te for at der ikke skal bli

merke etter stokken, denne må
 nemlig slås godt fast så set-
 ter ~~man~~ en stol like ved
 stokken eller skavhølen som
 dere kaller den, like ved legges
 skarveden. Den som skaver
 setter seg på en stol. tar gjæn
 i høyre hånd. legger hånden
 på knete. Gjæns enne settes mot
 skarvstokken. Så tar en skav-
 pinnen i venstre hånd og
 drar denne fram og tilbake.
 En skaver mot sengkanten
 også. Ordet Skavhøl brukes ikke

19 Der vedlegges en tegning hvor-
 ledes en sidder når en skaver
 allers henvises til sp 18

20 Vi kaller den SKOVVED

21 " " det Skav

22 Vi skaver kvister, tykkere
 grene og stamme av de treslag
 som kan skaves. men er det
 eldre ospetuer kan bare toppen
 skaves. skorpene på den tyk-
 ke bark blir for hård og grov.

23 De tynnere kvister kaller vi
 "spræga" de tykke stokke.

22 Der er ikke noen bestemt lengde
 på veden en skaver, men er den
 av litt tykkere kugges den som
 regel ca 65 cm lang. tykke
 kviste er lengre.

23 De tykke kvister kaller vi "spræ-
 ga" SPRÆGA, de tykke stokke.

24 Der er ingen regler om hvorledes
skavet skal være, men noe
av vedlaget bør følge med.
Tykke kviste av en em tyk-
kelse - ja tykkere også - kan
en skjære i to eller tre fliser.
Kvener kan tygge temmelig
tykke fliser og det er skjil-
dent å se noe ligge igjen
i låsen, hvis det da ikke er
altfor tykt. Som enhver an-
nen ting er noe bedre å ska-
ve enn andre d. v. s. de skaver
gjørner, men kvener tar det
alt untaget det er alt for grovt.

25 Vi nytter veden både til bakete
ved og ovnsved.

26
Tilleg til
nr 5

Folk nytter framleis skav.
Det beste treslag til skav er kan-
ske apal, av dette er her jo lite
men når en eplehage uttyn-
nes og beskjeres, er det altfor
godt å kaste bort, det er ut-
merket til skav.

Etterskrift

Lyngeiter et annet hjelpe-
for som benyttes meget

La meg tilføye at hvis her er
løs dyp sne er det ikke noe
videre greit å hente skavet
men at skogsarbeide er surt
er sneen dyp og løs.

Tilleg til
nr 5

Skavved

SKAV

En mann som skaver

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING